

Tadž Mahalis

Timeri
N. Murari

*Painios valdovų rūmų intrigos,
didinga meilė ir įstabiojo Tadž Mahalio
atsiradimo istorija*

Alma littera

pirma dalis

Meilės istorija 1017 (1607)

Ardžumand

Gal mane pažadino griautinis? Krūptelėjusi atsisėdau ir įsiklausiau. Liūtys dar neprasidėjo, bet stingiame it prieš audrą ore tvyrojo lūkestinga įtampa. Neišgirdau nieko, tik pirmus varnų kranktelėjimus, žavias biulbiulio rangomas treles ir šaižų voverių čekšėjimą. Dangus buvo blyškus ir giedras, nors horizonte dar laikėsi nakties miglėlė. Blausioje šviesoje mangai, pypalai¹ ir bengaliniai fikusai už lango atrodė permatomi.

Gal mane pažadino sapnas, nors jį prisiminiau miglotai. Perkūnas trenkė man į širdį, ji vis dar plakė smarkiai ir tankiai. Ar tai perspėjimas? Nejaučiau nei baimės, nei švininės amžinybės naštos, galbūt slegiančios pasmerktąjį auštant paskutinei dienai žemėje. Priešingai, su nuostaba suvokiau, kad man lengva ir džiugu. Jaudulys glūdėjo ne ore, o manyje, saldžiuose sapno likučiuose.

Regėjau už skaidraus dangaus sidabrišką lygumą, šešėlyje, kur žemė susitinka su dangumi, ji švelniai rausvėjo. Tolumoje

¹ Maldyklinis fikusas (*Ficus religiosa*).

kažkas šmėkšojo, bet nežiūrėjau kas. Akmuo? Žmogus? Mirguliuoja akinamoje šviesoje. Kaip sapną aiškintų mano žvaigždininkas? Turtas? Laimė? Meilė? Įprasti visų mirtingųjų geiduliai? Tačiau ir be jo supratau, jog auštanti diena bus prasminga ir svarbi. Veržiausi į ją, nekantriai jos laukiau.

Zanana¹ dar skendėjo tamsoje, bet lauke jau kilo dienos turgus. Išgirdau gatvės prekiautojo šauksmus, jaučių kinkinio ratų girgždesį, skambų mielą dainuojančio vaiko balselį. Tolumoje dundėjo būgnai, skelbdami Didžiojo Mogolo Džahangyro *džharokha-i-daršan*². Kasdien valandą prieš saulėtekį jis pasirodo didikams ir prastuomenei Raudonosios tvirtovės bokšte. Jį išvydę, valdiniai įsitikina, kad valdovas gyvas, kad karalystei niekas negresia. Džahangyras kasdien turi iš naujo įrodyti, kad tebėra. Įsivaizdavau jį, sėdintį sidabriniam soste, žvelgiantį į rytus, į patį žemės pakraštį, kur baigiasi jo imperija. Kupranugarių vilkstinė nuo rytinės sienos iki vakarinės, nuo Persijos iki Bengalijos, keliauja šešiasdešimt dienų. Dar šešiasdešimt dienų reikia iš Himalajų šiaurėje atsidurti Dekano lygumoje pietuose. Šių platybių širdis buvo padišachas Agroje, bet, jam keliaujant, imperijos centru tapdavo ta vieta, kurioje būdavo jis.

Būgno dundesys sykiu buvo ženklas keltis mūsų namiškams. Pažįstami garsai, visada tie patys. Visą gyvenimą iš jų suvokdavau, kas vyksta: vergai virtuvėje kuria ugnį, ritmingai „greičiau, greičiau“ brūkši šluotos, žemutiniuose kambariuose brazda vyrai. Vidiniuose kambariuose girdėjau kuždantis motiną, senelę ir tetą. Šiandien jų balsuose skambėjo nauja,

¹ Moterų pusė.

² Pasirodymas balkone (urdu).

jaudulio, gaidelė, lyg jas irgi būtų pažadinęs griaustinis. Maniau, aš vienintelė apimta šios džiugios nuojautos, todėl nusi-vyliau, suvokusi, kad lūkesčių apščiai pritvinkusi visa zanana.

– Pabudai, Ardžumand? – pašaukė motina.

Paprastai haremas busdavo vangiai, dažnai moterys pusę dienos maudydavosi ir rengdavosi, bet šiandien subruzdavo vi-sos. Tarnaitės ir vergės nusivarė nuo kojų, imdamos, nešdamos, dėdamos; teta Mehr un Nisa nurodinėjo viena, motina kita, senelė trečia, kitos žmonos ir giminaitės irgi neatsiliko. Augo stirtos brangenybių skrynelių, šilkų rietimų, dėžučių iš sidabro, nefrito, dramblio kaulo, nes šįvakar rūmuose vyks karališkasis Myna Bazaras¹. Jis it kometa prašvilpia kartą per metus, vėlų pavasarį, didžiai džiugindamas visas imperatoriaus rūmų damas.

– Kodėl nesiruoši? – paklausė manęs Mehr un Nisa.

– Negi ir aš einu?

– Kodėl gi ne? Tu jau suaugusi. Gal krisi kam nors į akį, ir jis tau pasipirš.

1017-aisiais man sukako dvylika, beveik nuotaka. Buvau vienturtė duktė, gyvenau uždarai ir nuobodžiai. Gavau išsi-lavinimą, deramą kukliai didiko žmonai: skaitymas, rašymas, piešimas, muzika, istorija, Koranas. Vyrą man išrinks tėvai, santuoka bus nykus dviejų kūnų ir dviejų turtų ryšys. Tokia ateitis neišvengiama. Be abejo, aš svajojau apie meilę; visos mergaitės svajoja.

– Arba pasiūlys ką kita, – nešvankiai užsiminė viena gimi-naičių, ir visos pratrūko juoktis.

¹ Pramoginis turgus Didžiųjų Mogolų rūmuose per Naujųjų metų šventę. Parda-vėjos būdavo haremo moterys ir didikų žmonos bei dukterys, pirkėjai – im-pe-ratorius su princais ir kai kurie didikai. Prekės būdavo brangios, gauti pinigai skiriami labdarai.

– Neturiu ko parduoti, – tariau, nekreipdama dėmesio į jos žodžius.

– Parduoti gali bet ką – vaisius, prieskonius, drožinius. Viskas tinka. Bet, žinoma, – šelmiškai pridūrė Mehr un Nisa, – jei tavo krautuvėlėje bus vertingų daiktų, sudominsi garsius didikus, o gal net padišachą.

– Kuo prekiausite jūs, teta?

– Auksiniais papuošalais ir šilkais, kuriuos pati išmarginau.

Ji sukišo rankas į vieną savo skrynių, ištraukė apyrankių ir vėrinų su smaragdais ir deimantais, žiedų su rubiniais ir safyrais, paskui atsainiai metė juos atgal. Suraukė kaktą, žiūrėdama į brangenybės.

– Kaip manai, pakankamai geri?

– Argi gali būti geresnių?

Ji gūžtelėjo pečiais, vis dar abejodama, paskui slapta, mažliai dirstelėjo į mane. Mehr un Nisa buvo valdinga moteris, nors labai graži. Ji sužavėdavo arba įbaugindavo tuos, kurie nenusilenkdavo jos norams, ir net jos vyras, karvedys Šer Afganas, kurio drąsa mūšio lauke niekas neabejojo, žmonos akivaizdoje nepraverdavo burnos. Ji troško akinti ir žibėti. Jei būtų galėjusi nurašyti nuo dangaus mėnulį ir žvaigždes, būtų juos uždėjusi ant tauriųjų metalų, brangakmenių ir šilkų krūvos.

– Jie ateis ne tik pirkti, bet ir paspoksoti į mus. Stebeilys stebeilys, bet taip ir neįsidrąšins.

– O kur dar jie gali mus pamatyti? Paprastos turgininkės nedengia veido ir eina, kur nori, o mes visą gyvenimą tūnome pardos¹ narve.

¹ Užuolaida, atskirianti vidinius kambarius, į kuriuos pašaliečiams negalima eiti; apsiaustas, slepiantis veidą ir figūrą; draudimas moterims rodytis svetimiems vyrams neuždengtu veidu.

– Geriau likti nematomai, bet viską matyti, – atkirto Mehr un Nisa. – Tada vyrai galvoja apie mus ir svajoja.

– Tai ir viskas, ką jie gali daryti, – irzliai atsiliepiu. – Kas dar bus turguje, be padišacho?

– Daug didikų, – ji sąmokslininkiškai pritildė balsą. – Gal net princas Šahdžahanas. Kas žino, kokių nuostabių įvykių šį vakar nutiks?

Ji viltingai atsiduso. Visos moterys iš susijaudinimo atsimainė, bet Mehr un Nisa tiesiog užsidegė. Šį vakarą ji gali užmiršti santuoką, jaunutę dukterį ir vėl apsimesti mergele, svajojančia apie meilę ir kuriančia eilėraščius nežinomam mylimajam, kuris stebuklingai pagrobsias jos širdį. Įdomu, ar ji ką nors jau nusižiūrėjusi.

– Kokių nuostabių įvykių jūs tikitės? – paklausiau.

– Šiaip leptelėjau, – linksmi atsakė ji. – Kur Ladli?

– Dar miega.

Jos duktė Ladli, mano draugė, buvo vienturtė kaip aš, drovi tyli mergaitė, be galo nedrąši.

Mano krautuvėlėje tiek daug daiktų kaip Mehr un Nisos nebus. Aš jauna, netekėjusi, todėl, išskyrus sunkią auksinę grandinę ir kelias apyrankes, mano papuošalai sidabriniai. Sudėjau į krūvą kulkšnių lankelius, auskarus, apyrankes, vėrinius ir žiedus, bet susidarė labai mažai. Jie beveik nieko neverti – už tiek gausiu tūkstantį rupijų, gal net mažiau.

Žiūrėjau į juos, ir staiga vėl trenkė perkūnas, net sudrebėjau. Lyg sapnas bandytų grįžti, priminti, kad diena bus kitokia. Išvydau raudonį, bet nesupratau, ar tai kraujas, ar šilkas – tarsi sapne vienas virstų kitu, – ir išgirdau balsą, vyro balsą, švelnų iš nuostabos, bet nesupratau, ką jis pasakė. Jo veido sapne neregėjau; tik suvokiau, kad mes laukiame vienas kito.

– Įsisvajojot, agači¹, – pertraukė mano mintis Ysa. – Nesidžiaugiate taip, kaip kitos begam².

Ysa buvo čokra³, kuri prieš trejus metus rado ir išpirko mano senelis Gijosas Begas. Keleriais metais už mane vyresnis, bet smulkutis ir prakaulus. Ysa mums papasakojo, kad iš kaimo į pietus nuo Golkondos jį dar vaiką pagrobė fakyras, ir jie daug metų klajojo kartu. Jis bandė pabėgti nuo šeimininko, bet buvo sugautas, ir tuo metu, kai fakyras karšė jam kailį, jį pamatė mano senelis. Į haremą jis buvo įleidžiamas, nes tvirtino esąs eunuchas, ir Mehr un Nisos eunuchas Munyras tai patvirtino. Kartais abejodavau Ysos istorija, bet jis man tarnavo ištikimiau už bet kurią moterį.

– Bandžiau prisiminti sapną, Ysa.

– Kai užmigsit, sapnas grįš, – atsiliepė jis.

– Galbūt. Še, nešk, – padaviau jam savo sidabrą, suvyniotą į šilko atraizą. – Kitos pasiruošusios?

– Taip, agači.

Turgus būdavo imperatoriaus rūmų soduose, slypinčiuose Raudonosios tvirtovės gilumoje. Ši it nedidelis raudono smiltainio kalnas stovėjo ant Džamnos upės kranto. Raudonąją tvirtovę pastatė padišacho tėvas, Akbaras Didysis. Būtent jis maloningai davė darbą mano seneliui, atvykusiam į Hindustaną iš Persijos. Juos supažindino kupranugarių vilkstinės savininkas – jis pristatė mano senelį Gijasą Begą Didžiajam Mogolui. Jei ne šis įvykis, mes būtume likę vargšai nelaimėliai kaip tūkstančiai skurdžių Agros gatvėse.

¹ Šeimininkė, ponja.

² Kilminga dama, ponja (urdu).

³ Vaikinukas, beglobis; tarnas (hindi).

Senelio laimėjimai buvo įspūdingi, bet, deja, truko neilgai. Jis sparčiai kilo tarnyboje, bet susidarė apie imperatorių klaidingą nuomonę ir pernelyg įžūliai ėmė kyšius. Persijoje ir Hindustane įprasta už paslaugas atsilyginti dovanomis, bet Akbaras manė, kad jo ministrams nedera laikytis šios tradicijos, ir senelis nustojo vietos. Nuo Akbaro mirties prieš dvejus metus senelis bando gauti tarnybą pas jo sūnų Džahangyrą. Matyt, Džahangyras pagaliau suminkštėjo, nes apdovanojo mus didele malone – mes pakviestos į karališkąjį Myna Bazarą. Nieko nuostabaus, kad namiškiai taip džiūgauja.

Mūsų šeima išvyko į tvirtovę už keturių kosų¹ maža trijų palankinų vilkstine. Munyras praskyrė minią, su nuožmiu džiugesiu švaistydamasis lathiu². Pasiskundžiau Mehr un Nisai, bet jai lazdos smūgiai per pusnuogius kūnus, regis, teikė ne mažesnę malonumą.

Aš nusprendžiau eiti pėsčiomis, lydima per žingsnį atsiliekančio Ysos. Dulkės, karštis ir nuostabūs didžiulio miesto vaizdai man patiko labiau nei troškus uždaras palankinas. Visame pasaulyje nėra kito tokio didelio ir margo miesto. Mačiau vyrų ir moterų iš Bengalijos, Persijos, Graikijos, Uzbekijos, Kinijos, *fīrangī*³, perplaukusių vakarų jūras, afganų ir visų Hindustano provincijų gyventojų. Pakelės turguose buvo prekiaujama viso pasaulio turtais: porcelianu, auksu, sidabru, dramblio kaulu, šilku, rubiniais, deimantais, prieskoniais, vergais, arkliais, drambliais. Paskui mus traukė dar viena procesija – elgetų. Ysa apdalijo visus damais⁴ ar džetaliais⁵, nelygu negalė. Jei būtų

¹ 1828,8 metro.

² Geležimi apkaustyta lazda.

³ Europietis (urdu).

⁴ Smulki varinė moneta, 40-oji rupijos dalis.

⁵ 25 damai.

buvusi jo valia, būtų visus išvaikęs smūgiais ir keiksmiais. Vargšai visada žiaurūs vienas kitam.

Į Raudonąją tvirtovę įėjome pro Amar Singho darvą¹. Delio darvą ir Hathi Pol² darvą buvo skirtos Didžiojo Mogolo kariuomenei, užimančiai pusę tvirtovės. Praėjome pro padišacho kareivius raudonomis uniformomis, žvilgiais šarvais, su kalavijais ir skydais. Iš vieno pasaulio patekome į kitą.

Pati tvirtovė panaši į lanką, kurio templė atsukta į upę. Sienos dvidešimt vieno metro aukščio ir trijų metrų storio dantytu it pjūklas viršumi. Sienoje, kurios ilgis du kosai, lygiais tarpais kyla bokštai, juose budi imperatoriaus sargybiniai. Su daugybe kitų mums teko luktelėti Amar Singho kieme, kol buvome įleisti į siaurą tunelį, vedantį į rūmus. Čia ant pakylos sėdėjo sargybos viršininkas ir tikrino, ar mes tikrai pakviesti. Gatvė staiga kilo į viršų tarp dviejų aukštų sienų. Šlaito viršuje žemė išsilygino. Prieš mus stūksojo viešųjų audiencijų salė su kolonomis, mediniu stogu ir kaltinio sidabro lubomis. Patys rūmai stovėjo iš dešinės už sodo, prie rytinės tvirtovės sienos su vaizdu į upę. Dailūs, pastatyti iš raudono smiltainio, sienos ir kolonos su įmantriais raižiniais. Didžiuliai, bet grakštūs ir trapūs.

Tačiau padišachas juose būdavo retai. Jis gyveno ir miegodavo sode pastatytame bargah³, didžiulėje prašmatnioje palapinėje su daugeliu kambarių, papuoštoje puikiais kilimais iš Persijos ir Kašmyro, paveikslais ir brangakmeniais išdabintais šilkais nukabinėtomis sienomis. Timūras, pirmasis mongolas užkariautojas, paskelbė, kad nė vienas jo palikuonis niekada nemiegos po namo stogu, ir visi imperatoriai laikėsi šio priesako. Tvirtovėje dar buvo turgus, prievaizdų būstai ir begalė dirbtuvių.

¹ Durys; vartai (urdu).

² Dramblių vartai (hindi).

³ Priėmimų vieta, rūmai (urdu).

Per trejus mūsų tremties metus beveik niekas nepasikeitė, bet aš viską mačiau naujai: rūmus, fontanus, rūmininkus puošniais drabužiais, muzikantus, žonglierius, dramblius ir arklius. Atrodė, čia dainuoja net oras, ir ne dėl įvykio, kuris mus čia atvedė, o dėl artumo valdovui. Imperijos širdis buvo viena – Džahangyras, ir mes visos atsidūrėme netoliese. Nuo sambrūzdžio, maišaties ir karščio svaigo galva; stumdėsi ir grūdosi nesuskaičiuojami palankinai su kunigaikščių ir didikų haremais, kad išsodintų brangiąją naštą ant rūmų laiptų. Imperatoriaus haremas užėmė didžiumą pastato, ir į jį patekti buvo nelengva, nes jame, be valdovo moterų, buvo saugomi milžiniški Didžiojo Mogolo lobiai.

Pirmiausia turėjome praeiti pro imperatoriaus sargybinių, ginkluotų titnaginiais šautuvais ar ietimis, rikiuotę. Moterų jie nekratė, bet tarnus apieškojo labai kruopščiai. Kitą sargybos, saugančios rūmų koridorius, ratą sudarė vergės uzbekės, ne mažiau nuožmios karės kaip imperatoriaus sargybiniai, ir ne blogiau ginkluotos. Jos buvo vyriško sudėjimo, tvirtų plaučių pečių, stiprių rankų, labai rimtos ir krėtė moteris, kartais pernelyg nesivaržydamos, nors kai kurioms, rodos, patiko tų energingų rankų prisilietimai. Man nepatiko. Pačiame hareme stovėjo eunuchai. Jie turėjo užtikrinti, kad į haremą nepatektų nė vienas vyras, pajėgus pergulėti su moterimi. Bet visi žinojo, kad eunuchus spustelėti lengva ir savo pareigas jie atlieka aplaidžiai.

Kaip gyva nemačiau vienoje vietoje susirinkusių tokios daugybės susijaudinusių moterų. Negalėjau visų suskaičiuoti, bet Ysa, kuris žino beveik viską, pasakė, kad jų čia per aštuonis tūkstančius. Gali būti: Akbaras turėjo keturis šimtus žmonių ir penkis tūkstančius sugulovių, daugelis iki šiol gyvena rūmuose.

Dauguma jo, kaip ir Džahangyro, vedybų buvo politinės sąjungos. Tokios santuokos, vadinamos *mata*, buvo sudaromos tam tikram laikui, paskui moterys grįždavo namo, apipiltos Didžiojo Mogolo auksu. *Nikah*¹ saitais sujungtos moterys likdavo hareme visą gyvenimą, gaudavo nemažą atlyginimą, didelius džagyrus² ir turtėdavo, versdamosi prekyba. Čia buvo įvairių tautų moterų, kalbančių skirtingomis kalbomis: radžpučių, kašmyrių, persių, bengalių, totorių, mongolių, tibetiečių, rusių, čerkesių...

Rūmai buvo panašūs į didžiulį korį, sudarytą iš kambarių. Šie skyrėsi dydžiu ir apstatymo prabanga, nelygu gyventojos svarba. Oras buvo troškus ir saldus nuo kvėpalų, kurie, rodės, sunkiasi iš sienų, tarsi kapanočiausi minkštų karštų kūnų jūroje. Į priekį stūmėmės lėtai, iš dalies dėl tirštos minios, iš dalies dėl Mehr un Nisos, kuri pažinojo daugelį moterų ir stabčiojo jausmingai pasisveikinti su visomis, nors vėliau pašnibždomis kiekvieną išpeikdavo. Daugelis moterų žiūrėjo į mus su nuostaba. Mehr un Nisa buvo nenuoširdi, bet kitos su mumis elgėsi niekuo ne geriau. Rūmuose palankumas rūpestingai seikėjamas pagal artumą imperatoriui. Aš buvau toli nuo jo, taigi nereikšminga. Bet supratau kiekvieną žvilgsnį: kodėl mes pakviestos? Ar mano seneliui atleista? Netrukus pajutau, kad dūstu, ne dėl oro trūkumo – nuo Džamnos pūtė vėsus vėjelis, – bet dėl apsimestinio draugiškumo.

Smukau į balkoną ir pažvelgiau žemyn, į rūmų sodą. Mogolams būdinga aistra puikioms žydinčioms oazėms. Sodai jiems ne tik reiškia pastovumą, bet ir primena klajoklišką tolimų protėvių gyvenimą; tada grožėtis vandeniu, medžiais ir gėlėmis

¹ Tradicinė musulmonų santuoka.

² Žemės valda.

galėjai nedažnai. Vešlioje vejoje, nusėtoje visomis įsivaizduojamomis gėlėmis – rožėmis, jazminaičiais, jostrais, kanomis, našlaitėmis – ir supamoje didžiulių ūksmingų medžių, tryško fontanas. Vanduo melodingai čiurleno, jį iš šulinių dieną naktį sėmė trisdešimt šeši jaučių kinkiniai. Jau vien vaizdas vėsino ir ramino pavasario kaitroje. Darbininkai jau pradėjo statyti paplapines turgui, kuriame sėdėsiu ir aš, siūlydama pirkti savo mažutę sidabro krūvelę. Suplūktus takus netrukus paslėps kilimai.

– Štai kur tu, o aš visur tavęs ieškau, – Mehr un Nisa atsitempė smulkią drovią moterytę, švelnią ir gležną it šilkas, kuriuo ši vilkėjo. – Jūsų didenybe, čia mano dukterėčia Ardžumand.

Aš nusilenkiau Džodhai Bai, Džahangyro žmonai. Ji stovėjo nesmagi, net nusiminusi, lyg tikėtusi, kad aš išstarsiu kelis žodžius. Nesugalvojau, ką pasakyti šiai tyliai liūdnei moteriai, tik žiūrėjau į ją, kol Mehr un Nisa gyvai čiauškėjo apie turgų. Džodha Bai buvo radžputė, hinduistė ir princo Šahdžahano motina. Nesitikėjau, kad teta – artima imperatorienės draugė, ir šis akį režiantis meilumas man pasirodė įtartinas. Mehr un Nisa apskaičiuodavo tokius dalykus tiksliai kaip matematikas.

– Kvailė, – sušnibždėjo Mehr un Nisa, kai Džodha Bai paspruko nuo mūsų it mažas baikštus žvėrelis, skubantis pasislėpti aukštoje žolėje.

– Tai kodėl jūs taip maloniai su ja elgėtės?

– Juk negaliu būti nemandagi su Džahangyro žmona, – ji žvilgtelėjo į sausakimšus kambarius už nugaros. – Be to, norėjau sužinoti, kas ji per žmogus. Tai bent imperatorienė! Nieko nuostabaus, kad Džahangyras amžinai užsipylęs akis.

– Kalbama, kad jis gėrė ir prieš vedybas. Abu jo broliai mirė, nes per daug gėrė.

- Jis irgi ilgai netrauks, jei toliau gyvens su ja.
- O ką jūs galit padaryti?
- Ne tavo reikalas.

Ji staiga dingo, nėrė į kūnų, juoko ir tauškalų spūstį it paukštis, nešamas vėjo. Žinojau, kad mano gražuolė teta – šalta kaip ledas garbėtroška. Nenutuokiau, ką ji sumanė: Mehr un Nisa buvo uždara ir slėpė savo mintis nuo visų.

Skirtu laiku, likus trims valandoms iki vidurnakčio, išgirdome toluomoje moterų balsus:

– *Zindabad padšah, zindabad padšah!*¹

Klegesys vis didėjo, visos moterys atsistojo pasveikinti valdovo.

Džahangyras žingsniavo aksomu, patiestu jam po kojomis, įnikęs į pokalbį su mano seneliu Gijasu Begu. Ant galvos pa-dišachas buvo užsidėjęs raudono šilko turbaną su ilgu linguo-jančių gervės plunksnų pliumažu. Abipus plunksnų buvo po naguotą kaltinio aukso leteną su graikinio riešuto didumo ru-binu ir deimantu. Viduryje plunksnas prilaiškė segė su didžiuliu žėrinčiu smaragdu. Liemenį jis buvo susijuošęs auksiniu dir-žu, nusagstytu deimantais ir rubiniais. Prie kairio šono buvo prisegtas Humajūno kalavijas, o iš dešinės už juostos užkištas lenktas durklas rubiniais inkrustuota rankena. Ant kaklo trimis eilėmis kabėjo perlų karoliai, o rankas juosė auksinės apyrankės su deimantais, po vieną storą virš alkūnės ir po tris ant riešų. Pirštai buvo apmaustyti žiedais su brangakmeniais, kojos ap-autos korpėmis, išsiuvinėtomis auksiniais siūlais ir smulkiiais

¹ Tegyvuoja karalius, tegyvuoja karalius! (Urdu)

perliukais. Už valdovo ėjo du vyrai, vienas nešinas strėline su strėlėmis ir dideliu lanku, kitas – knyga, įkandin jo berniukas etiopas nešė rašalinę ir plunksną, nes Džahangyras aistringai domėjosi pasauliu ir uoliai užrašinėjo savo mintis ir įspūdžius.

Mažutė mano krautuvėlė buvo tolokai nuo įėjimo, nimbamedžio paunksnėje, Mehr un Nisos – prie fontano, netoli ryškiausio žiburio. Dėliočiau savo papuošalus ir šiaip, ir taip, bet vien pastangų neužteko, kad jie atrodytų prabangiai. Niekučiai beviltiškai gulėjo ant mažo mėlyno kilimėlio.

– Kas juos pirks, Ysa?

– Koks nors labai dalingas vyriškis, agači. Aš nujaučiu.

– Tik kvailys tokius pirkėtų. Šiame turguje visų prekės geresnės.

Didikai, užuot ėję paskui imperatorių, išsisklaidė tarp papalinių. Man buvo šiek tiek nejauku be šydo tarp nepažįstamų vyrų, nors seniai slapta troškiau čia patekti. Tik viena naktis, kiek nedaug; siela veržėsi aukštyn kaip paukštis, liūdnei suvočiantis, kad prie kojos prižišta virvutė.

Mano svajones išsklaidė senelis.

– Tu puikiai pasislėpei, Ardžumand.

– Man paskirta ši vieta. Esu dar labai jauna.

– Bet labai graži! – nusijuokė jis.

Aš nusišypsojau. Senelis visada taip sako. Aš jį myliu. Jis geraširdis, ramus, aukštas ir lieknas, vakaro dangaus spalvos akimis kaip mano.

– Gal ką nors nupirksite? Antraip niekas nieko nenupirks.

– Ne, tegu kitiems vyrams pasiseka. Dar anksti. Bet jei visi jie kvailiai, – sušnibždėjo, – aš grįšiu ir nupirksiu viską. Neužmiršk paprašyti geros kainos.

– Mačiau jus su imperatoriumi.

- Taip. Jis maloningai atkreipė dėmesį į menką žmogelį.
- Apie ką jūs kalbėjotės? Jis priims jus į tarnybą?
- Paskui pasakysiu, – jis sąmokslininkiškai įgnybo man į žandą.

Ir nuėjo. Pro šalį žingsniavo kiti vyrai, įžūliai spoksodami į mane, šnibždėdamiesi ir juokdamiesi, bet nė vienam neužteko drąšos prieiti. Kitos moterys kaip turgininkės koketavo ir kvietė juos, bet aš taip begėdiškai elgtis negalėjau, todėl stebėjau tamašą¹: pamačiau, kaip Džahangyras stabtelėjo prie Mehr un Nisos krautuvėlės, kažką nusipirko, kažką sušnibždėjo ir nuėjo toliau. Ji, regis, buvo be galo laiminga, bet netrukus vėl atkreipė dėmesį į kitus didikus.

Tada ir pajutau kažkieno akis, išmeigtas į mane. Jos atkakliai kvietė atsigręžti. Beveik glamonėjo. Man pasidarė silpna, atsisukau ir prie krautuvėlės gretimoje eilėje išvydau prinčą Šahdžahaną.

Pro siaurą palapinės plyšį, kur virpanti žvakės šviesa metė juodo šešėlio užtvarą, mane sukaustė jo akys. Juodos kaip gagas, ilgesingos, vienišos, degančios... jos neliepsnojo nuožmiai, kaip dera princui, valdovui, Mogolui, jos švytėjo kaip išsigandusio berniuko. Supratau, kad baimę jam keliu aš, ir neįstengiau nusigręžti. Jis buvo griaustinis, pažadinęs mane tamsoje. Jis buvo raudonasis sapnas, ne kraujas, o sosto įpėdinio turbanas. Sapne ištiesiau ranką jo paliesti, ir jis įsikibo į mane, supratęs, kad esu vienintelė draugė vienišame ir prašmatniame princo gyvenime. Jis dingo man iš akių; dabar persigandau aš, staiga netekusi vilties, kurios prieš akimirką neturėjau. Sukiojaisi šen bei ten, žvalgiausi į siaurus perėjimus, prisigrūdusius

¹ Vaidinimas, reginys; pramoga, juokai (hindi).

užsiėmusių, besijuokiančių moterų ir didikų. Troškau, kad jie dingtų nuo žemės paviršiaus, mintyse keikiau juos. O paskui pamačiau, kaip jis šiurkščiai braunasi per minią. Buvo uždusęs, ir tada mane užplūdo viltis, tyki ramybė, ir aš nugrimzdau į švelnų šiltą sapną.

Šahdžahanas

Aš, princas Šahdžahanas, jau ne berniukas, vardu Churamas, bet Pasaulio Valdovas ir imperatoriaus Džahangyro, Hindustano padišacho, įpėdinis. Man dar tik penkiolika, bet kaip mylimiausias tėvo sūnus buvau pakviestas į karališkąjį Myna Bazarą. Drebėjau iš jaudulio prieš šį įvykį, nes kvietimas buvo ne tik tėvo, bet ir rūmininkų palankumo ženklas. Visi pripažino mane šios didžiulės imperijos paveldėtoju, tinkamesniu už mano tris brolius. Gauti valdžią ir nepaleisti iš rankų – ko dar gali trokšti jaunas princas? Jutau, kad šios nakties turguje bus ir daugiau netikėtumų.

Karališkąjį Myna Bazarą sugalvojo mano prosenelis, imperatorius Humajūnas. Džiugus sumanymas, nes padišacho įsakymu moterys pasirodydavo rinktiniam vyrams be šydo. Šilko skraistę, nedengiančią tik akių ir nešiojamą kiaurus metus, vienintelį vakarą būdavo galima nusimesti. Uždaras haremo pasaulėlis tapdavo išvirkščias. Kelias trumpas valandas mes žiūrėdavome į nuogus kilmingų damų veidus.

Buvo karšta ir ramu, bet, vakarui artinantis, tarsi sūkuriai būtų ėmę skrieti per rūmus. Darbininkai sode pastatė palapines, moterys, be abejo, atrinko daiktus, kuriais prekiaus. Girdejau, kad jos derasi ir ginčijasi it tikros gatvės turgininkės